

Juli Garreta

Feréstecc i autodidacta?

per JOAN GAY i JOAQUIM RABASEDA

A principis d'any, ha començat a materialitzar-se una iniciativa llargament esperada: la publicació d'una col·lecció de música impresa amb el nom genèric de «Mestres gironins», sota la coordinació de Josep Pujol i Coll. L'Editorial Tritó se n'ha fet càrrec, comptant amb el patrocini de la Diputació de Girona i la col·laboració d'altres entitats, com ara l'Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols. I, precisament, el volum que inaugura la col·lecció està dedicat a Juli Garreta (1875-1925), tota vegada que un dels objectius d'aquesta iniciativa és anar publicant, al costat d'altres propostes, l'obra completa d'aquest singular personatge, a qui la memòria popular identifica encara amb una producció sardanística dotada de gran personalitat.

Amb tot, la primera entrega que ha vist la llum –i que va presentar-se el gener d'enguany a la casa Irla de Sant Feliu de Guíxols i a l'Escola Superior de Música de Catalunya– no està pas dedicada a les sardanes sinó a un altre gènere de música. Es tracta d'*Impressions simfòniques*, una composició en quatre moviments per a gran orquestra de corda que ens indica que Garreta, ja des de la seva joventut, va propiciar un productiu intercanvi d'idees i tècniques entre la música sardanística i l'orquestral. Aquesta obra, que va estrenar-se el 29 d'octubre de 1907 al Teatre Principal de Barcelona, es mantenia inèdita des de fa un segle. Disposar ara, per primer cop, d'una edició, permet recuperar-la del silenci. I així, el proper vint-i-dos d'agost tancarà la programació del Festival Internacional de la Porta Ferrada de Sant Feliu de Guíxols.

Garreta havia escrit la seva primera sardana el 1897, *La Pubilla*, dedicada a la filla d'un conegut. Abans havia donat a conèixer ja un seguit de composicions breus per a piano sol, ben habituals a l'època: nocturns, valsos, masurques, impromptus... En aquests anys de joventut del músic –en els quals s'inscriuen també una quarantena de sardanes–, una obra de l'envergadura d'*Impressions*

simfòniques en certa manera culminava i tancava una època primerenca, alhora que assenyalava la direcció que havia de prendre la seva trajectòria a partir d'aquell moment, i que va quedar confirmada uns anys més tard per partitures com *Suite empordanesa*, *Pastoral* o *Les illes Medes*. És, per tant, un Juli Garreta que encara no havia conegut Pau Casals i que tot just iniciava el seu treball compositiu.

Precisament, un dels tòpics més reiterats en tota la literatura dedicada a Garreta és el que li atribueix una formació autodidacta i una intuïció gairebé genial. Les «innates condicions temperamentals», la «naturalesa intuïtiva»... els podem resseguir en totes les referències posteriors a la seva mort! però també queda clar que, en vida, el propi Garreta no va preocupar-se gaire de matisar-lo, o al menys això semblen indicar textos com ara el programa de mà del concert en el qual l'Orquestra Pau Casals va estrenar la versió orquestral de *Giverola* i *A en Pau Casals*: «És el cas d'en Garreta un cas ben curiós en l'història de la música. Sense altre mestre que el seu pare, que li ensenyà les primeres nocions en l'art dels sons, sens haver assistit mai a cap escola de música ni conservatori, i allunyat dels centres musicals, s'és fet ell músic sol, eixamplant amb sa poderosa intuïció els curts estudis i els pocs coneixe-

ments adquirits, fins arribar a ésser no sols un inspirat músic popular, sinó un veritable mestre de la tècnica, ço que és més curiós, i produint ben nous i sorprenents efectes orquestrals».² A més, amb el temps, s'hi va sumar el mite del músic-rellotger, arrelat profundament a l'entorn guixolenc que li servia d'inspiració, i lluny del qual s'enyorava i perdia els referents. El temperament lliure i indòmit que, segurament, va fer exclamar a Lluís Millet, escoltant una sardana seva: «Que és salvatge, això».³ L'oportunitat de fer una edició crítica de la seva producció pot donar lloc a una revisió paral·lela d'aquesta construcció quasi mítica del personatge. La perspectiva d'uns quants anys i un equip d'estudiosos disposat a anar al fons, als materials originals i a tota la documentació disponible, obren una possibilitat renovada de confirmar o desmentir l'estat de la qüestió.

D'entrada, cal recordar que Garreta va rebre les primeres nocions musicals del seu pare, Esteve Garreta i Roig (1850-1914), un rellotger nascut a Vilanova i la Geltrú que compaginava aquesta feina amb la de músic, com era normal a l'època en aquest ofici i en tants d'altres: sabaters, basters, fusters, espartenyers, sastres. Però, a més, va estudiar a l'escola de música de Ramon Novi (1856-1931), professor de piano i director de diverses formacions corals que van tenir part molt activa en la vida musical de Sant Feliu de Guíxols. El mestre Novi va fer debutar com a violinista Juli Garreta amb només nou anys en el transcurs d'una vetllada musical i literària que va celebrar-se el 1884. Probablement va continuar essent alumne seu durant quatre anys, fins que el 1888 el pare va enviar Juli Garreta a Vilanova. Allí va formar-se com a rellotger alhora que actuava com a violinista en una orquestra local.⁴

Per això no és una especulació forassenyada pensar que el seu aprenentatge musical fou més ampli i desenvolupat del que assegura la idea recurrent del «temperament innat»: Garreta tocava el vio-

El proper
vint-i-dos d'agost
*Impressions
simfòniques*
tancarà el Festival
de la Porta Ferrada
de Sant Feliu
de Guíxols.

lí i el piano, havia format part de l'orquestra del seu pare i havia realitzat arranjaments per a diverses obres, havia estat violinista a l'orquestra Urgellès de Vilanova i la Geltrú, l'estiu de 1905 havia viatjat a París, a Múnic i a Bayreuth —on va assistir a les reconegudes representacions wagnerianes— i, sobretot, havia tingut accés a un amplíssim repertori clàssic i contemporani, que arribava a Sant Feliu gràcies als contactes europeus que propiciava la indústria surera —i que va interpretar al llarg de molts anys en sessions de cambra amb el seu cercle d'amics ganxons. Els centres de formació musical barcelonins, que en aquells anys tot just començaven les seves tasques pedagògiques, li quedaven lluny. No per això podem concloure que fos un autodidacte, sinó que la seva formació seguí un camí diferent, més vinculat a la pràctica musical quotidiana i a l'entorn local, un model consolidat i estès pel territori des de feia dècades, molt habitual i compartit per molts altres músics.

Per altra banda, el sobrenom de «el músic rellotger de Sant Feliu de Guíxols» funcionava bé en la mentalitat de l'època i s'adequava perfectament a la configuració del personatge. Ara bé, l'ofici li resultava enutjós perquè l'apartava de la música, i només realitzava els encàrrecs als quals no podia dir que no. Quan un client portava un rellotge espatllat, sovint s'oblidava de reparar-lo o bé la seva muller l'enviava a Barcelona. Segons paraules del propi Garreta —recordava Canut Pellicer—, «no sóc rellotger. N'he estat, però no en sóc. Aquest ofici (potser un altre

també) em fa fàstic perquè em destorba. [...] Un altre dia es presenta un desconegut amb un rellotge que no va. Quan aquell home ha passat la porta del carrer, ja no em recordo d'ell ni del rellotge».⁵

L'estudi realitzat en publicar *Impressions simfòniques* ens ha portat a treballar amb un nombre important de materials d'orquestra, tots ells manuscrits, que poden localitzar-se en diversos arxius, en absència de la partitura general autògrafa. S'han revisat diversos jocs de partitures que actualment estan dipositats a la Bi-

blioteca de l'Orfeó Català, a la Biblioteca Pública de Girona i també a l'arxiu de l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya. Destaca la presència a la Biblioteca de l'Orfeó Català d'un document únic i molt interessant. Es tracta del manuscrit més antic, i probablement autògraf, d'*Impressions simfòniques*, però que no duu aquest títol. Conté una partitura general amb una versió primerenca del que va acabar essent el quart moviment de l'obra, talment com si es tractés d'un exercici acadèmic. El més intrigant, tanmateix, és que en la part superior dreta del primer full hi aparegui anotat «Sr. Mas i Serracant», com si aquest manuscrit hagués estat adreçat a Domènec Mas i Serracant (1866-1944), sotsdirector de l'Acadèmia Granados des de la seva fundació l'any 1901

El tòpic més reiterat en la literatura dedicada a Juli Garreta li atribueix una formació gairebé genial.

i professor d'harmonia, contrapunt i composició. És difícil escatir si el professor mai va rebre-la o si les modificacions que es van introduir en la versió definitiva foren observacions seves. Ara bé, aquest extrem faria bones les observacions fetes per Francesc Civil (1895-1990), que explicava que Garreta havia rebut consells tècnics de Mas i Serracant.⁶ D'altra banda, resta per aclarir encara quins van ser els contactes, coneixences o vinculacions que van propiciar que *Impressions simfòniques*, primera temptativa de l'autor en el camp orquestral, enlloc de donar-se a conèixer primerament en l'àmbit gironí en el qual Garreta ja era àmpliament reconegut, s'estrenés a Barcelona, en la tercera sèrie de concerts de l'«Orquestra Filarmònica Barcelonesa» que va dirigir José Lasalle (1876-1932).

Afortunadament, la col·lecció «Mestres gironins» tot just s'ha encetat i, amb ella, la publicació i estudi de tot el corpus garretí pot contribuir segurament a anar esborrant alguns del interrogants que, com el del títol, fa gairebé un segle que van units a aquest autor.

NOTES

1. Oriol MARTORELL (2000): «Juli Garreta» dins *Paraules i escrits. Tercer recull*. Barcelona: DINSIC Publicacions musicals, pàgs. 34 a 36. Cal advertir que l'autor hi suma «uns trets rítmics i melòdics palesament catalans i uns d'estructurals d'arrels centreuropees».
2. Text sense signatura inclòs en el programa de mà del concert al Palau de la Música Catalana el 14 de novembre de 1920.
3. Canut PELLICER (1926): «Juli Garreta», dins DD.AA. (2003) *Juli Garreta i Arboix (1875-1925)*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pàg. 87.
4. Gerard BUSSOT (1992): *El fet musical a Sant Feliu de Guíxols (1865-1965 i Apèndix)*, Sant Feliu de Guíxols: *Setmanari Àncora*, pàgs. 32-34.
5. Canut PELLICER (1926: 83).
6. Francesc CIVIL (1970): *El fet musical a les comarques gironines en el lapse de temps 1800-1936*. Girona: Caja de Pensiones para la Vejez y de Ahorros de Catalunya y Baleares, pàg. 83.

Joan Gay i Puigbert és musicòleg llicenciat per la Universitat Autònoma de Barcelona, és professor de música a l'IES de La Bisbal d'Empordà, i ha estat professor d'història de la música al Conservatori de Girona i a l'Escola Superior de Música de Catalunya.
gay.puigbert@es muc.net

Joaquim Rabaseda i Matas és doctor per la Universitat Autònoma de Barcelona, és professor de percepció auditiva, història de la música i de la música per a les arts visuals a l'Escola Superior de Música de Catalunya.
rabaseda.matas@es muc.net